

ЗАМОРСЬКА Л. І.

Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича,
доцент кафедри міжнародного права юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент

ІНСТИТУТ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ В СУЧАСНОМУ ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ: ЗАГАЛЬНИЙ ТЕОРЕТИКО- НОРМАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Становлення українського цивільного права, зокрема зобов'язального (договірної) права, відбувається в умовах формування нових концептуальних підходів, зумовлених процесами світової та європейської глобалізації. Саме тому особливої уваги заслуговує загальна характеристика нормативного змісту (прояву) одного з найосновніших цивільно-правових інститутів — інституту договірних зобов'язань, через який проявляється нормативний зміст даної галузі приватного права. Даний правовий інститут відображає нормативну суть цивільного права через цивільно-правовий договір під яким розуміється домовленість двох або більше сторін, спрямована на встановлення, зміну або припинення прав та обов'язків (ч. 1 ст. 626 ЦК України), (Цивільний кодекс України від 16. 01.2003 року [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page10>) і який укладається між суб'єктами (учасниками) цивільно-правових відносин.

Прихильники ідеї нормативності цивільно-правового договору і визнання його нормативно-правовим актом розглядають договірні правила як прояв нормативної саморегуляції, що забезпечує не тільки регулювання поведінки сторін, але й підлягає юридично значущому визнанню в загальній системі нормативного регулювання і, отже, правовому захисту (Тихомиров Ю. А. Правовая сфера общества и правовая система // Журнал российского права. 1998, № 4–5, с. 8).

У національному законодавстві оцінюючи зміст ст. 6 ЦК України, прихильники такого підходу вважають за необхідне розглядати норми договору, згідно з якими сторони відступають від положень закону, нормами цивільного права (Ромовська З. В. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс. 2009, с. 139), що мають одиничний нормативний потенціал.

Визнання діючим ЦК України можливості саморегулювання договірних цивільних відносин сторонами укладеного правочину, норми (правила) якого не відповідають нормативним приписам, закріпленим у відповідних актах цивільного законодавства, розрахованих на впорядкування саме таких відносин, призводить до того, що єдиним регулятором останніх слугують саме норми, що містяться в договорі.

3. Ромовська із цього приводу зазначає, що норми правочину, згідно з яким сторони відступили від положень закону, повинні вважатися нормами цивільного права також (Кодифікація приватного (цивільного) права України /за ред. А. Довгерта. 2000, с. 42). Так само і Є. О. Харитонов зауважує, що правочин, не передбачений актами цивільного законодавства, який укладається сторонами, виступає джерелом цивільного права, а його умови, що регламентують відносини, не врегульовані такими актами, можуть створювати норми цивільного права (Цивільний кодекс України : коментар. 2003, с. 12).

Інші автори, наприклад Т. В. Кашаніна, пропонують розглядати договір різновидом нормативно-індивідуального регулювання, в процесі якого виробляються індивідуальні норми з властивою їм нормативністю, але остання не абсолютна, оскільки індивідуальна норма є продовженням процесу правотворчості — у межах, окреслених законом, створюється правило поведінки, розраховане на точно визначених суб'єктів (Кашаніна Т. В. Основы российского права. 2003, с. 77).

На думку Н. Кузнецової, якщо розглядати договір як юридичний факт, це значно звужує функцію цивільно-правових договорів саме як регуляторів суспільних відносин, позбавляє їх ознак нормативності. Автор обгрунтовано переконує, що договір має індивідуалізовану нормативність, яка відрізняється від загальнообов'язкової. Саме Н. Кузнецова, як один із розробників проекту чинного Цивільного кодексу України, наголосила на надзвичайно потужному природному потенціалі Кодексу. ЦКУ прокладає собі дорогу в життя через судову практику та доктрину. Зміст природного права у ЦКУ є настільки потужним, що цей документ здатен створювати нові правові явища і наповнювати існуючі новим змістом. Саме таким явищем є договір як акт саморегулювання (Кузнецова Н. Науковий погляд на джерела цивільного права (форум науковців)// Правовий тиждень. [Електронний ресурс]. — Режим доступу <http://legalweekly.com.ua/index.php?idnews&newsid=123033>).

Проте, ми погоджуємося з думкою Р. А. Майданик, що дійсно цивільно-правовий договір можна визначити нормативним за змістом, оскільки нормативність його умов полягає не в повторюваності закріплених у ньому правил і не в деперсоніфікованості їх адресатів, а саме у встановленні правила, тобто виду і міри належної поведінки, незалежно від того, на одноразове чи багаторазове використання конкретизованими чи неконкретизованими суб'єктами вона розрахована (Майданик Р. А. Джерела цивільного права України: поняття, система, види// Право України. 2013. № 5, с. 295).

Проаналізувавши різні погляди з цього питання слід підсумувати, що в сучасному цивільному праві інститут договірних зобов'язань, зміст

якого розкривається через поняття цивільно-правового договору, безсумнівно характеризується нормативним змістом, який відображається в правових нормах, що містяться в чинному Цивільному кодексі України, а також у змісті самого нормативного цивільно-правового договору. Саме це дозволяє виділити ініціативність сторін-учасників договору як нормативно закріплену основу сучасного виразу зобов'язального права як підгалузі сучасного цивільного права України.

ЛЕПЕХ С. М.

Львівський національний університет ім. Івана Франка,
доцент кафедри цивільного права та процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

**РОЗКРИТТЯ БАНКАМИ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА МІСТИТЬ
БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ, НА ВИМОГУ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ
ЯК КЛІЄНТА БАНКУ**

Гармонійний та стабільний розвиток банківської системи в Україні, забезпечення гарантій щодо реалізації законних інтересів клієнтами банків вимагає розробки найбільш оптимального належного правового регулювання суспільних відносин в цій сфері. В процесі реформування національного законодавства одним із найбільш важливих завдань є формулювання узгоджених підходів щодо створення таких механізмів функціонування цивільно-правових зобов'язань в банківській сфері, які б враховували особливості регулювання відповідних відносин нормами різних галузей права.

Загальні положення щодо банківської таємниці визначені ст. 1076 ЦК України, відповідно до ч. 1 якої банк гарантує таємницю банківського рахунка, операцій за рахунком і відомостей про клієнта. Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених законом.

Суб'єкти, які мають право безпосереднього звернення до банків щодо розкриття ними інформації, яка містить банківську таємницю, в повному чи обмеженому обсязі, визначені ч. 1 ст. 62 Закону України від 07.12.2000 року «Про банки і банківську діяльність» (далі — Закон). Насамперед, таке право має власник такої інформації, тобто відповідний клієнт банку. Зокрема, таким клієнтом може виступати фізична особа, якій банк надає кредитні, депозитні, розрахункові, інші послуги.